

Het affiche

't ondergeschoven kind in de kunstwereld

Als je in je Volvo stationcar bij de Sacré Coeur in Parijs gaat slapen, zodat je om 5 uur 's morgens als eerste op zoek kunt naar mooie affiches – dan mag je gerust zeggen dat je een beetje gek bent. Gelukkig zegt Udo Boersma, eigenaar van Van Sabben Poster Auctions en trots bezitter van een mooie collectie affiches uit Nederlands-Indië dat ook over zichzelf. Vivian Boon zocht hem op in Hoorn.

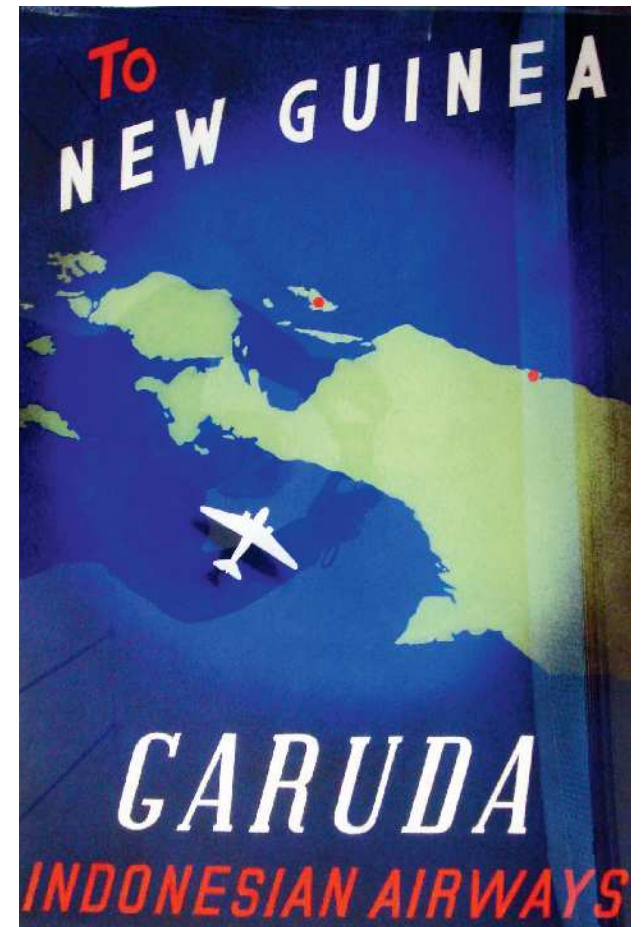
Voor een vintage design-liefhebber als ik, is het pand van Van Sabben Poster Auctions aan de Oude Haven in Hoorn een snoepwinkel. Bij aankomst in de pittoreske binnenhaven word ik al blij en dan ben ik nog niet eens binnen geweest.

Udo Boersma (66), eigenaar van Van Sabben, heet me hartelijk welkom en als ik de ruimte betreed weet ik niet waar ik als eerste moet kijken. Het is alsof ik in het atelier van een kunstenaar ben, in plaats van bij een veilinghuis. Overall hangen de meest prachtige, kleurrijke oude affiches, op grote houten tafels liggen kokers en mappen vol oude platen. Het papier

ruikt heerlijk - er zit leven en geschiedenis in. Mijn oog valt op de oude PTT-klok aan de muur, de mooie Gispén-tafel met bijpassende stoelen, een vitrinekast vol hebbedingetjes. Dit is het thuis van een liefhebber.

'In 1985 had ik mijn eerste baantje in Groningen als sportleraar', vertelt Udo. 'Ik had een collega die heel vaak naar vlooienmarkten ging, ook naar België en zo. Ik ging een keer mee en toen begon ik te verzamelen. Ik begon met spullen, van die oude ijzeren lampen en zo. Maar op een gegeven moment ontdekte ik affiches en hoe langer ik daar mee bezig was, hoe meer ik ontdekte dat er verdieping in zit. Het zijn echt kunstwerken.'

En dus veranderde de interesse in een liefde en die bracht Udo naar Parijs, waar je in de jaren 80 een hele grote *marché aux puces* (vlooienmarkt) had. 'Er stond daar een kerel met een kraampje met grote rollen en hele grote affiches. Ik raakte met hem aan de praat en hij zei: "Als je nou foto's maakt van mijn affiches dan kan je een catalogus maken in je eigen land. Als je dan wat verkoopt dan haal je ze op of ik stuur ze je toe." En dus stond ik op vlooienmarkten met twee of drie ingelijste affiches en de rest had ik in een catalogus met prijzen erbij. En één keer in de maand sliep ik in mijn oude Volvo stationcar bij de Sacré-Coeur om om 5 uur 's morgens bij hem

Udo Boersma in zijn 'atelier'.

te zijn voor mijn inkopen, en om 7 uur reed ik alweer terug naar Groningen.' Toen kreeg Udo Boersma een baan in Indonesië. Vijf jaar gaf hij daar, en later ook in Nigeria, les aan kinderen van expats. In de laatste maand van zijn verblijf leerde hij zijn Indonesische vrouw

kennen, met wie hij inmiddels 31 jaar getrouwd is. Hun twee kinderen zijn de deur uit en zijn dochter woont in Jakarta. Deze band met het land verklaart misschien wel zijn liefde voor affiches uit Nederlands-Indië en Indonesië, want Udo veilt niet alleen affiches,

hij verzamelt ze zelf ook. 'De laatste jaren ben ik ook meer geïnteresseerd geraakt in de geschiedenis. Mijn vader werd destijds uitgezonden naar Indonesië om te vechten in de onafhankelijkheidsoorlog, wat ze toen nog de politionele acties

noemden. Hij sprak er niet over, en ik wil er wel meer van weten.'

Het verblijf in Indonesië zorgde er niet voor dat de liefde voor affiches en het verzamelen bekoeld raakte. Dus toen Udo bericht kreeg van vrienden dat er in Haarlem een grote afficheveiling was, stuurde hij meteen een brief om erachter te komen wat dat precies voor veiling was. 'Toen was er nog geen internet, dus het duurde twee maanden voor ik een brief terug had,' vertelt hij. 'Daarin stond dat ik bij Piet van Sabben moest zijn. Dus toen ik met kerst in Nederland was, heb ik hem opgebeld en gevraagd naar de veiling en naar een Indonesisch affiche dat te koop was aangeboden. Nog voor hij kon antwoorden schold ik hem uit: godverdomme, wat heb jij ook een leuk bedrijf! En toen zei hij: "Nou, het is te koop." Een paar weken later kreeg ik een brief van Piet, zes kantjes, in een keurig handschrift - hij was ook onderwijzer. Daar stond in: als je het overkoopt kost het dit, ik ben eerlijk, er zijn geen verrassingen en ik help je zolang je me nodig hebt.

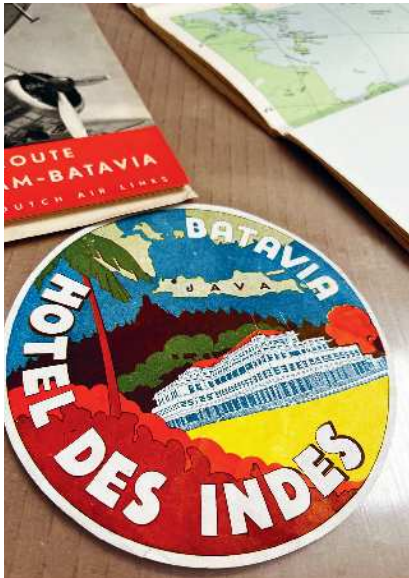
We hebben elkaar ontmoet, tien minuten gepraat en ik heb het bedrijf overgenomen. Piet van Sabben is echt de meest geweldige man die ik ontmoet heb. We wisten meteen: dit moet gebeuren. Ik ben in de buurt gaan wonen, want ik moest aan het handje van de meester. Ik wist wel wat van de materie, maar ik wist niet hoe ik veilingen moest organiseren.'

Van Sabben Poster Auctions is nu een van de vijf veilinghuizen ter wereld die alleen maar affiches veilen. De anderen zitten in New York, San Francisco, Zwitserland en Parijs. 'Dus ik heb de hele dag contact met buitenlanders, 's morgens met mensen uit Maleisië, Singapore en Japan en 's avonds appen de Amerikanen. En ja, dan kan je je telefoon uitzetten, maar dat kan ik niet. Ik ben echt gek. Ik ben hier echt dag en nacht mee bezig. Ik zie iedere week affiches binnenkomen die ik nog nooit gezien heb, terwijl ik al in 1985 begonnen ben. Daarom is het nog steeds iedere keer weer kippenvel, en dat kreeg ik niet van pubers lesgeven.'

Toch ziet Boersma dat niet iedereen kippenvel krijgt van een affiche. Het is volgens hem een ondergeschoven kindje in de kunstwereld. Dat komt, zegt hij, omdat musea affiches niet interessant vinden omdat er duizenden van gedrukt zijn en dus niet uniek zijn.

'Maar wat ze daarbij over het hoofd zien,' zegt Udo 'is dat die affiches destijds werden opgehangen aan zuilen en schuttingen en met één regenbui, was er niets meer van over. Bij het drukken werden er vaak enkele exemplaren weggegeven aan particulieren of bedrijven en die zijn bewaard gebleven. En dat zijn er misschien maar twee. Alle affiches hier hebben nooit aan een muur gehangen, het zijn goed bewaarde exemplaren.'

Als verzamelaar moet je voorzichtig zijn bij het aanschaffen van een affiche. Er worden veel reproducties verkocht, waarschuwt Udo. 'Zeker de popart affiches zijn goed na te maken, zoals de werken van Lichtenstein en Warhol. Om de reproducties van het echte werk te onderscheiden heb je de expertise van een veilinghuis

nodig. Ik zie het in negen van de tien gevallen, maar soms zie ik het ook niet. Sommige exemplaren zijn zo mooi gedrukt, dat je twijfels blijft houden. Om het zeker te weten ruik ik het, of ik omhels het - bij wijze van spreken - en dan weet ik: dit is een echte. Dit voelt echt.'

Een affiche goed bewaren, doe je niet zomaar. Er zijn verschillende factoren om rekening mee te houden, en een ervan is vocht.

Udo: 'Het is hier warm, terwijl het een oud gebouw is. Ik heb de kachel ook maar 'n een graadje warmer gezet omdat jij kwam, want je zal wel kouwelijk zijn met je Indische roots, haha.' (En hij heeft gelijk ...) 'Je moet ervoor zorgen dat het altijd 15 graden is. Ik laat weleens per ongeluk een affiche in de auto liggen als ik naar de lijstenmaker ga. De volgende dag is-ie dan helemaal vochtig, zeker in deze tijd van het jaar. Dan moet een lijstenmaker 'm echt onder een pers leggen. Papier beweegt. Als je een affiche in huis hebt, en je gaat op skivakantie en je ver-geet de

thermostaat op 15 te laten staan, dan ontstaan er wel eens golven als het niet goed ingelijst is.'

Bij Van Sabben worden ook kleine restauraties gedaan. Een scheurtje kan geplakt worden, aan de achterkant van de poster. Veel affiches worden op Japans rijstpapier geplakt of op linnen. Dat geeft extra bescherming. Een scheurtje of een vlekje, dat kan worden gerestaureerd, maar verkleurt je affiche, dan is er geen redden meer aan. 'Je moet speciaal glas gebruiken als je je affiche inlijst. Gewoon glas kan niet. De affiches zijn oude lithografieën en de kleur rood verdwijnt als eerste door het licht. Dus als je 'm in je kamer hebt hangen en er komt wat zon op, dan denk je binnen twee, drie jaar: verrek dat rood is roze. En dan is het te laat, dan ben je 'm kwijt.'

Udo Boersma heeft inmiddels zelf ook een behoorlijke collectie affiches. Hij vindt art deco affiches prachtig, en als ze dan ook nog uit Indonesië komen al helemaal. Ook in zijn eigen

veiling komen deze posters weleens voorbij. 'Dan denk ik: hebben! Maar dat kan natuurlijk niet. Ik bied niet in mijn eigen veiling. Piet van Sabben zou me voor mijn kop slaan. Maar als iets blijft liggen, dan koop ik het. Het schip van de Rotterdamse Lloyd van Von Stein, dat is zo'n vreselijk mooi affiche. Het strakke design, die kleuren. Echt prachtig. Daar ben ik echt heel blij mee. En Jan Lavies maakte ook prachtig werk, zoals dat affiche met dat vliegtuig dat over de sawa's vliegt. Hij heeft ook een heel mooi affiche gemaakt over de Pasar Gambir, dat zou ik bijzonder graag willen hebben, maar dat is er waarschijnlijk niet meer.'

Benieuwd naar de veilingen van Van Sabben, of naar hun online catalogus?
www.vansabbenauctions.nl
of Instagram: [Indonesianposter_antique](#)
of [vansabbenposterauctions](#)

Om het reizen aan te prijzen werden allerlei affiches ontworpen, door zowel de scheepvaart- als de luchtvaartmaatschappijen en hotels. Op vroege affiches van de KLM is de hele route te zien die per vliegtuig afgelegd moest worden, inclusief de tientallen tussenlandingen. Zelfs de piloten werden op de affiches afgebeeld.

Reizen naar Nederlands-Indië ging in eerste instantie per boot. De Rotterdamse Lloyd richtte zich met name op de vaart vanuit Noordwest-Europa op het toenmalige Nederlands-Indië via het Suezkanaal.

Later werden de activiteiten aanzienlijk uitgebreid. De Rotterdamse Lloyd werkte voor de vaart op Indië samen met de Stoomvaart-Maatschappij Nederland (SMN). Beide rederijen richtten in 1888 voor het vervoer tussen de eilanden in Indië de Koninklijke Paketvaart Maatschappij (KPM) op. Het vervoer ging aanvankelijk per zogeheten mailboot, waarmee zowel passagiers, post en vracht werden vervoerd. Later ging men over op specifieke schepen zoals vrachtschepen en passagiersschepen.

Vanaf de jaren 20 van de vorige eeuw werd er ook gevlogen. Op 1 oktober 1924 vertrok de eerste KLM-vlucht naar Batavia. Voor de vlucht naar Java werd het toestel, met registratienummer H-NACC, aangepast. De passagiersstoelen werden verwijderd en er kwamen extra benzinetanks in, zodat het ruim 10 uur in de lucht kon blijven. Het 16.000 kilometer lange traject moest in 22 dagen worden afgelegd. Met het oog op de tropische temperaturen werd een extra radiator onder de motor bevestigd en om het gewicht van het toestel te reduceren werden aan weerszijden op een na alle raampjes vervangen door zeildoek. Wat moet dat koud geweest zijn! In de cabine werden diverse reserve-onderdelen opgeslagen, waaronder ook een reserve-propeller. Verder was de uitrusting primitief; navigeren gebeurde vooral op zicht. Piloten keken uit naar kerktorens, rivieren en steden. Kaarten waren onvolledig. Het vliegtuig kreeg pech onderweg en kwam uiteindelijk pas op 24 november 1924 aan. Het duurde nog tot 1930 voor de luchtlijn naar Nederlands-Indië officieel werd geopend. Vanaf 1930 tot aan het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog groeide de frequentie van vluchten naar Nederlands-Indië van één per 14 dagen tot drie vluchten per week.